

en daar in Duitschland waar men soms, gelijk boven gemeld werd, tot drie nesten op één dak vindt.

Ten slotte nog een vraag. Heeft men wel eens opgemerkt, dat ooievaars op het nest zittend steeds den kop vooruit tegen den wind houden omdat het hun onaangenaam schijnt te zijn wanneer de wind hun van achteren in de veeren blaast? Dit feit

werd waargenomen door Dr. C. Floericke die verder daarover mededeelt (*Aquila* 1899, N°. 3, p. 306), dat dit altijd zóó precies uitkomt, dat een bij een huis broedend ooievaarspaar het windvaantje gerust kan vervangen.

Mr. R. Br. SNOUCKAERT VAN SCHAUBURG.

Doorn, 11 Februari 1901.

L E E U W E R I K E N .

„'k Heb er maar weer eens een honderd gekocht, mijnheer! 'k Had er wel al een vijftig thuis zitten, maar och, een paar honderd raak ik er voor Nieuwjaar licht kwijt en — den laatsten Maandag waren er zooveel op de markt, ik dacht, ze gaan vandaag voor een prijsje.”

Dat waren eenige woorden ter verklaring van het ongewone leven, hetwelk ik bij mijn vogelhandelaar hoorde, toen ik er laatst wat eten ging halen voor mijn gevleugelde vrienden. 't Kwam van achter een doek, die gespannen was voor een paar groote pakkisten, welke dienst doen als voorloopig verblijf van pas gevangen vogels.

Natuurlijk bevond zich achter de doek rasterwerk, heel fijn kippengaas, want tralies deugen volstrekt niet in zulk een hok, daar de schuwe vogels er licht de snavels aan kwetsen en dan zijn ze heel vaak verloren.

En de honderd, die hij gekocht had, zaten daar weer achter en waren — ge begrijpt het reeds, als ik u zeg, dat het October was — leeuweriken.

Heerlijke veldzangers, door onze vogelwet negen maanden van het jaar beschermd, omdat ze zoo nuttig zijn en die tot loon van het goede, dat ze gedaan hebben gedurende al de dagen van 1 Januari tot 1 October, de laatste drie maanden van het jaar vogelvrij verklaarden zijn in de letterlijke betekenis. Ze worden dan met honderden, ja duizenden per dag gevangen, wat in dien tijd zoo gemakkelijk gaat, daar de vogels zich dan in groote troepen vereenigd hebben.

De arme dieren moeten dan voor het meerendeel een zeer smartelijken dood ondergaan. De vogelaar maakt korte metten en knijpt ze de borst in. Hij brengt ze naar den poelier en deze doet ze verhuisen naar de keukens van de fijnproevers.

Een aantal mannetjes leeuweriken ondergaat dit lot niet. De vogels worden in houders, dat zijn platte kooien, geplaatst, ter markt gebracht en komen via den vogelkoopman in de kooien, waar ze bij eene uitstekende verzorging, volgens mijne meening nu

juist niet zóó erg te beklagen zijn, als vele menschen wel denken.

Mijn nachtegaal ten minste vindt het er, schijnt het, nogal goed. Als ik hem 'smorgens verlof geef om zijn gevangenis te verlaten, ten einde wat meelwormen uit mijn hand te nemen, dan vliegt hij, als het ontbijt voor hem afgeloopen is, er weer heel netjes in. En dat zou hij, geloof ik, niet doen, als hij er zich niet thuis gevoelde.

Mijn sijsje is in het geheel niet op zijn gemak, als het per ongeluk uit de kooi geraakt bij het happen naar het sla-, andijvie- of paardenbloemblaadje, dat ik het voor houd. Het toont zich erg blij als het goed en wel weer „binnen” is.

Toch is voor duizenden vogels het leven in gevangenschap eene ondragelijke marteling. Ik bedoel voor zulke dieren, welke gevallen zijn in de handen van „liefhebbers,” die het hun nu eens aan water, dan weer aan voedsel en voortdurend aan reinheid laten ontbreken.

De vogelhandelaar maakte het kleed van een der groote kooien los en toen zag ik een troepje van $\pm$ 50 leeuweriken dooreen krioelen. Ik zocht er een paar van de grootste en meest forsche vogels uit. Dat zijn gewoonlijk de mannen.

Ze gingen mee naar huis en zullen, als het me mogelijk is dit voorjaar een nest jonge vogels te bemachtigen, moeten dienen als voorzangers.

De eene zit op 't oogenblik al zoo kalm op zijn graszoodje te kijken, als dat van een gevangen leeuwerik maar verwacht mag worden, terwijl de andere, schuw als altijd, rondloopt en door pikken aan het houten deel der kooi zijn grooten angst uitdrukt, zoodra iemand zijn verblijf nadert.

In het begin was die bangheid zoo groot, dat ik vreesde hem eerst nog in een ander hokje te moeten brengen, dat speciaal ingericht is voor vogels, die pas hun vrijheid kwijt zijn. 't Is een pakkist, van voren voorzien van rasterwerk en waarin op pl. m. een handbreedte van de zoldering een stuk oud linnen is gespannen evenwijdig met dien kant. Springt nu

een vogel omhoog, dan kan hij zich de bovenzijde van den kop onmogelijk zeer doen, daar het doek meegeeft.

Zoolang de vogels daarin zijn, wordt hun vochtig gemaakt voedsel gegeven, daar ze, vooral de eerste dagen, het water niet kunnen vinden.

De vogelhandelaars beweren, dat de dieren uit koppigheid niet willen drinken; maar mijn ervaring is, dat ze het water, in een fonteintje, en dus op een voor hen geheel vreemde manier aangeboden, niet opmerken. Ik leg daarom een paar meelwormen in de opening van het drinkbakje; en als de vogels die oppikken, voelen ze het nat en gaan aanstonds hun dorst lesschen. Lukt het zoo niet, dan krijgen ze water in een schoteltje op den bodem der kooi en bemerken dat dan, als ze er doorloopen.

Heel veel genoeg leveren de gevangenen de eerste maanden nog niet op. Van gezang geen sprake. Zoo nu en dan laten ze slechts een loktoon hooren. Het zal zeker wel Februari worden, eer het zingen begint.

Het volk zegt wel: „Als de leeuwerik op Vrouwen^{2 Feb.}dag niet zingt, doet hij het heele jaar niet,” maar ik vind, dat het heel vroeg is, als een pas gevangen vogel dan al zingt, d.w.z. doorzingt met vol geluid. Neuriën doen de meeste al kort na Nieuwjaar, sommige zelfs al vóór Kerstmis.

Nu is het echter de vraag, of het volk met „de” leeuwerik hier den gevangen vogel, den „strikker” bedoelt, want behalve van dezen spreken de liefhebbers ook van de „vrije” vogels en de „pappers”. De laatste zijn de uit het nest opgekweekte door den mensch.

De vogel in de vrije natuur laat zich heel vroeg in het jaar reeds hooren, doch gewoonlijk wat later dan op genoemden datum. In mijne aantekeningen over 1900 lees ik:

3 Maart. Veel leeuweriken in de IJ-polders, één zingt, maar nog heel zacht.

11 Maart. Leeuweriken zingen druk.

En de pappers? Die zijn soms al op vollen zang in het eind van November, een enkelen keer reeds in October. Als die op Vrouwendag niet zingen, dan is de kans zeer groot, dat ze niet alleen in dat jaar, maar ook in alle volgende jaren van hun leven niet gehoord zullen worden, daar het dan hoogst waarschijnlijk wijfjes zijn, die enkel heel zacht neuriën.

Door hun meerdere makheid en hun langeren zangtijd (ze gaan er evengoed tot midden Juli mee voort als de strikkers, al beginnen ze veel vroeger) zijn de „opgebrachte” leeuweriken zeer gezocht door de liefhebbers. Ze zijn wel 10 maal zoo duur als de beste marktvoegels.

Waarom ze dan zoo weinig opgekweekt worden?

Ten eerste is het vinden van een leeuweriknest

lang niet ieders werk en verder is het voederen enz. een werkje van geduld en vaak van veel teleurstelling. Eindelijk zijn de kosten, die er aan verbonden zijn door de vele tegenvallertjes, per vogel vaak zoo hoog, dat men beter voor eenige guldens bij een ervaren kweker een volwassen goed zingenden leeuwerik kan koopen.

Het nest van den leeuwerik ligt op, of beter gezegd in den grond. Het bevindt zich gewoonlijk in een kuiltje tusschen het gras of het koren en bestaat uit eenige droge grashalmen en eene hoeveelheid half vergaan en verdroogd grauws mos. Met de kleur daarvan komt het dons der jongen, gewoonlijk 4 of 5 in aantal, wonderveel overeen, zoodat men ze heel gemakkelijk over het hoofd ziet, al liggen ze vlak voor de voeten.

Jonge leeuweriken gelijken heel veel op de jongen van een anderen vogel, die op de weilanden voorkomt. In de Vijfheerenlanden wordt deze koevinkje genoemd. Ik denk, dat het de graspieper is. Toch zijn de kleine leeuweriken gemakkelijk van de jongen der piepers te onderscheiden. Als de eerste den bek openen, ziet men dadelijk drie zwarte vlekjes op de tong, die een eenigszins driehoekigen vorm heeft. Elke hoek van den driehoek is zwart, de rest is geel. De jonge „koevinkjes” missen de vlekken.

Zijn er vijf jongen in een nest, dan is er gewoonlijk een, die veel kleiner is dan de andere. Het volk noemt hem het „keuninkje” en het moet steeds een mannetje wezen. In hoever dit waar is, kan ik niet zeggen. De uitspraken van het volk zijn nu eenmaal niet altijd te vertrouwen. Zoo vertelde het o.a. dat de zwarte vlekjes op de tong van het leeuwerikje ontstaat door de klaverblaadjes, die het als voedsel gebruikt. Die zijn ook drietallig, weet u, en dus....

De oude leeuweriken brengen den heelen dag voedsel aan voor de kleine gulzigaards en zoeken daartoe duizenden insecten, mierenpoppen, onrijpe zaden, jonge scheutjes van planten enz. Wie dus jonge vogels wil opkweken zou eveneens jacht moeten maken op de genoemde dieren en de plantendeelen moeten verzamelen, waarvan gesproken is, om daaruit het eten voor zijn kweekelingen samen te stellen.

Gelukkig zijn voor hem die zorgen overbodig, daar in de vogelwinkels thans menigszins voorhanden zijn, die met het natuurlijk voedsel in scheikundige bestanddeelen nagenoeg overeen komen. Dat eten wordt met koud water tot een soort van papje gemaakt, dat eerst erg, later minder vochtig moet zijn.

Verder is reinheid een eerste vereischte voor het welslagen van de kweekerij en daarbij een geschikt steunvlak voor de lange, teere pooten. Het best is daarvoor het nestje zelf. Dat wordt dan ook gewoon-

lijk met een flinke kluit er aan uitgestoken en meegenomen.

Zijn de oude vogels ook te bemachtigen, en dat is meestal het geval, dan nemen die in de kooi, welke flink ruim moet wezen, bijv. een pakkist, de zorgen voor hun jongen weer op zich. Er zijn zelfs voorbeelden van, dat ze ook het kroost van een ander leeuwerikenpaar groot brengen.

Met een drietal lijnstokjes, die boven het nest „aan rotten” gezet zijn, laten de ouden zich gemakkelijk verschalken, daar ze het met voederen zoo druk hebben, dat ze de takjes niet eens opmerken.

Op deze manier zijn aan de kweekerij heel wat minder zorgen verbonden, maar de jonge vogels behouden daarbij veel van hunne natuurlijke schuwheid. Wie dus veel plezier van zijn leeuweriken wil hebben, getrooste zich de vele moeiten en zorgen, aan het zelf groot brengen verbonden. Ze worden later ruimschoots beloond, want deze zangvogels kunnen een ouderdom van 10 en meer jaren bereiken.

Zijn de jongen eenmaal flink in de veeren, dan zullen de mannetjes met hun zangoefeningen beginnen. Ze zetten daarbij heel eigenwijs hun kuifjes omhoog en schijnen zoo nu en dan jaloersch op hem, die naar hun meening beter lied laat hooren dan zij. Van tijd tot tijd ontstaan er kleine kibbelpartijen. Dan plaatse men de vogels afzonderlijk, waardoor meteen beter uit te maken is, wie zich het meest en het best oefent.

Het vochtige voer wordt langzamerhand vervangen door droog. Het laatste bestaat gewoonlijk uit een mengsel van beschuit en hennepzaad. Van het laatste vooral niet te veel, daar het de vogels te zeer verhit en bovendien de veeren veel donkerder, soms bijna zwart doet worden. Bij de bovengenoemde ingredienten voegt men gedroogd eigeel, gemalen vleesch, gekookte, gedroogde en daarna gemalen garnalen, mierenpoppen of wat musco.

Het voedingsmiddel musco bestaat uit gedroogde tropische waterinsecten. Het zijn een soort bootsmannetjes of ruggezwemmers. Dit nieuwe voeder is bij de handelaars voor een prijsje te bekomen.

De leeuweriken zijn behalve op al dit dierlijk voedsel zeer gesteld op meelwormen en levende vliegen, een artikel waaraan in ons land des zomers nog al aankomen is, vooral wanneer er in de buurt kippen gehouden worden. Verder zijn de vogels groote liefhebbers van een gras- en klaverzoodje. In een paar dagen is het tot op de aard kaal gepikt.

Gewoonlijk plaatst men het op eene soort van tafeltje. Ik denk dat men tot het plaatsen van zulk een ding in de kooi gekomen is door de voorliefde, die de veldleeuweriken aan den dag leggen voor een eenigszins hooger deel van het land als zitplaats.

Daar ze nooit op een tak vliegen, is een roestje

in de kooi geheel overbodig. Hun neef, de boomleeuwerik, kleiner en meer gedrongen, is een echte boombewoner en vraagt dus wel een of meer stokjes in zijn verblijf. Het is het beste hiervoor vliertakjes te nemen, die vooral niet te dun en liefst van verschillende dikte moeten zijn. De schors laat ik er gewoonlijk om, dat maakt de zitplaats zachter.

Een zandlaag van twee à drie vingers dik op den bodem van zijn kooi is voor den veldleeuwerik een bron van groot genot. Zoodra de zon haar stralen door de tralies werpt, begint hij een bad te nemen, niet op de manier der meeste andere vogels in het water, maar evenals de kippen in het zand, dat liefst nog vermengd zij met fijne droge aard.

Het stuift als een regen door de traliën. Zoo heet kan het zomerzonnetje niet branden, of onze vriend zet zijn graaf- en fladderwerk met onverdroten ijver voort.

't Is wel jammer, dat de vogel het water zoo schuw is, want in gevangenschap worden zijn pooten, ondanks de beste voorzorgen, vaak vuil en dat maakt het noodig minstens eens per week eene voetwassching toe te dienen. Daarbij moet de vogel in de hand gehouden worden, wat er niet toe bijdraagt om hem makker te maken.

Eigenaardig is het, hoe gauw de diertjes weten, dat ze gewassen moeten worden. Kom ik in den tuin, dan blijven ze vrij kalm, tot ik een fonteintje van de lijsters of een der andere vogels gaspoelen. Zoodra ze dat zien, komt de onrust, omdat ze wel weten, dat het hun beurt zal worden.

Behalve de genoemde soorten, waarvan de boomleeuwerik door de meeste menschen nooit wordt opgemerkt, komen in ons land nog voor: de kuifleeuwerik en de bergleeuwerik.

De eerste valt dadelijk in het oog door zijn hooge kuif, die hij niet als de veldleeuwerik eens zoo nu en dan omhoog zet, maar steeds recht op draagt. Het is de vrij stevige grauwe vogel, die 's winters op de groote wegen ons minuten lang vooruit blijft, telkens een eindje verder vliegend, nadat hij al trippelend en pikkend, ons heeft laten naderen tot op eenige passen. In den zomer wordt hij minder opgemerkt in de nabijheid der menschelijke woningen. Hij kiest dan meer eenzame plaatsen. Ik zag hem dit jaar eenige malen aan het strand bij Zandvoort.

Oorspronkelijk schijnt deze vogel alleen het Z. O. van Europa bewoond te hebben. Van jaar tot jaar kwam hij verder naar het N. W. Soortgelijke verplaatsing of uitbreiding van woongebied is bij de vogels niet vreemd. Bij zwarte roodstaartjes en kleine boschduiven moet een verplaatsen naar het W. opgemerkt zijn. Bij merels en boschduiven een langzaam naderen tot dorpen en steden. De bergleeuweriken komen hier alleen op den trek voor. Ik heb ze een enkele maal bij een vogelhandelaar

hier gezien. Het zijn bewoners van meer noordelijke gewesten, waar ze hun gebied voortdurend uitbreiden. Misschien is het daaraan wel toe te schrijven, dat ze ons land tegenwoordig meer dan vroeger met hun, al is het dan ook maar tijdelijk, bezoek vereeren. Ze moeten zich vooral thuis gevoelen in de groote mossteppen, de toendra's.

Een beschrijving van kleur of vorm dezer vogels mag overbodig heeten, daar deze reeds voorkomt in dit tijdschrift, nl. in jaargang IV, blz. 203.

Alle leeuweriken schijnen met elkander hierin overeen te komen, dat ze onder het vliegen zingen, hoewel ze zich ook wel laten hooren als ze op den grond vertoeven.

Verder verlaten alle jonge leeuweriken heel spoedig

het nest, meestal na pl.m. 8 dagen. Ze huppelen dan eerst op zeer onbeholpen wijze rond, maar na nog een week zijn de pooten al stevig genoeg om zich op leeuwerikwaardige manier voort te bewegen. Eindelijk is het bezit van een buitengewoon langen nagel aan de achtereenen een kenmerk van alle vogels, die tot deze soort behooren.

Een bijzonderheid, die de boomleeuwerik met slechts weinig Nederlandsche vogels deelt, is zijn zingen gedurende den nacht, dat hij echter als de anderen alleen dan op zulk een ongewonen tijd doet hooren, als de liefde in het voorjaar tot hartstocht overslaat.

J. POSTMA.

Een Houtvernier.

Als het weer uitlokt tot tochtjes, ga ik in mijnen vrijen tijd wel eens op excursie, vaak in den omtrek van mijne woonplaats Amsterdam. Op eene dier wandelingen, die mij voerde langs eenen ruwen kant met wilgenhakhout, sneed ik eenen tak af. Deze vertoonde iets ongewoons: het merg was n.l. uitgeknaagd en door de lengte-as van den tak liep eene mijngang, opgevuld met bruin zaagsel of beter „knaagsel”. Mijne nieuwsgierigheid was gewekt en met mijn mes spleet ik den tak voorzichtig verder open. Het duurde niet lang of ik vond den vernier van het hout: eene witte larve. Dien boomstronk zou ik onthouden.

In het najaar zou ik hem nog eens een bezoek brengen. Doch het bleef bij een voornemen. Rupsen vangen, vlinders opzetten, poppen verzorgen en eene ongesteldheid verhinderden me. Zoo trad de strenge winter in vóór Kerstmis en ik had de larve geheel vergeten.

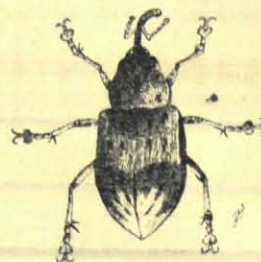
Maar dit voorjaar verraste mij een kennis met een paar mooie kevertjes. Ja, dat waren ze, de kevertjes, waarvan ik de larven ontdekt had.

Het was begin April 1900, een mooie zonnige dag, oostenwind, doch de houtkant staat op het zuiden, en des namiddags trok ik op naar mijn wilgenhakhout, gewapend met een doosje en een stevig, voor die gelegenheid eerst nog eens geslepen snoeimes. Er was daar eene kleine verandering gekomen: een paar takken, ter dikte van een pols lagen tegen den grond gesmakt, zeker door den wind gekraakt. Op vele plekken zag het hout er verdord en bruin uit, hier en daar liep er nog een striem groen door, daar leefde het nog. Een klein,

maar heerlijk jachtgebied, zoo'n plek waar de tak gekraakt was, daar moest hij zwak en dus door-graven zijn. Mijne verwachtingen werden overtroffen. Talloze gangen vond ik en daar sliepen de vijanden hunnen winterslaap, dien ze tot Mei hoopten voort te zetten. Voor verreweg het grootste aantal zal dat ook wel waar geweest zijn. In een uur tijds, zoo naar gissing, bewerkte ik met mijn mes den tak bij den stronk tot op de helft van de dikte en op eene lengte van misschien 1½ dM. Ik vond daarin, wel geteld, 25 kevertjes rustig wachtende, tot dat de zonnestralen kracht genoeg zouden hebben om ook hen tot herleven te wekken.

Twee en twintig heb ik mee naar huis gebracht en opgezet, voor mij zelf natuurlijk en voor een paar kennissen, die ik er mede van dienst kan zijn.

„Ja, ja, dat is mooi en wel, maar hoe zien die kevertjes er uit en hoe groot zijn die verniers

Cryptorhynchus lapathi L. of wilgensnuitkever.
Vergr. orig. 8-9-11.

van ons houtgewas”, zegt misschien een ongeduldige, jeugdige lezer, die zijn keververzameling ook met zoo'n paar exemplaren wil verrijken en er zoo gauw mogelijk op uit wil.

Welnu, hier is de beschrijving al. De grondkleur